

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ-ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**Διοργανωτής:** Μάριος Α. Πουρκός¹**Συζητητής:** Μανόλης Δαφέρμος²**ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ:**

Για το νου και τον κόσμο, όπως επίσης για το σώμα και το περιβάλλον, συνήθως σκεφτόμαστε σα να είναι δύο ξεχωριστές και ανεξάρτητες μεταξύ τους οντότητες. Το σώμα τείνει να αντιμετωπίζεται ως μια νευτώνεια και καρτεσιανή ύλη, ως ένα παθητικό αντικείμενο και οι αισθήσεις ως δίαυλοι που προσλαμβάνουν και μεταβιβάζουν πληροφορίες. Η μεταφορά που κυριαρχεί στην ψυχολογία για το σώμα είναι αυτή του οργανισμού με όρους ερεθίσματος και αντίδρασης, αντανakλαστικού και ενέργειας. Επίσης συνηθίσαμε να μιλάμε για αισθήσεις αντί για αντιληπτικά συστήματα τα οποία από τη βάση τους είναι δυναμικά και συζευγμένα με την ενσώματη δράση του υποκειμένου. Αυτό έχει ως συνέπεια, για παράδειγμα, το σώμα και η του κίνηση στο περιβάλλον να μην θεωρούνται ως σημαντικοί παράγοντες στη διαδικασία ανάπτυξης των παιδιών και να μην λαμβάνονται υπόψη στα καθημερινά δρώμενα της εκπαιδευτικής/μαθησιακής διαδικασίας. Οι εκπαιδευτικοί προσεγγίζουν τους μαθητές τους, αλλά και τον ίδιο τον εαυτό τους, περιφρονώντας και απορρίπτοντας την αλήθεια του σώματος, το γεγονός της ιδιοδεκτικότητας και του βιώματος και κυρίως τις δυνατότητες των συστημάτων της αντίληψης-δράσης.

Στη βάση των σύγχρονων δεδομένων φαίνεται ότι αυτό συμβαίνει γιατί συνηθίσαμε (λόγω του πολιτισμού και της εκπαίδευσής μας) να εκλαμβάνουμε τον εαυτό μας, το σώμα μας και τον κόσμο με ένα συγκεκριμένο, δυσιστικό τρόπο. Κατά τα τελευταία χρόνια, μάλιστα, το σώμα άρχισε να προβληματίζει αρκετούς κοινωνικούς επιστήμονες και να θεωρείται ότι αποτελεί μια θεμελιώδη βάση για την αναθεώρηση πολλών ζητημάτων (οντολογικών, επιστημολογικών/θεωρητικών, μεθοδολογικών, πρακτικών) των κοινωνικών επιστημών, συμπεριλαμβανομένης της ψυχολογίας και των επιστημών της αγωγής.

Το συμπόσιο αυτό έχει ως στόχο να παρουσιάσει: (α) ορισμένα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα που αφορούν τον ρόλο του σώματος και των συστημάτων της αντίληψης-δράσης στις διαδικασίες μάθησης και στην ανάπτυξη των παιδιών, (β) την συμβολή του σώματος στη μαθησιακή και αναπτυξιακή διαδικασία έτσι όπως αντιμετωπίστηκε ιστορικά από το επίσημο ελληνικό κράτος, (γ) το πώς το σώμα και οι κινητικές δραστηριότητες μπορούν να λειτουργήσουν ως εργαλείο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ως μέσο στις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης αλλοδαπών μαθητών, (δ) το πώς το σώμα μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο προσέγγισης της ετερότητας και της ανάπτυξης των παιδιών στην εκπαιδευτική/μαθησιακή διαδικασία και (ε) το πώς η μαθησιακή σχέση είναι σε τελευταία ανάλυση μια ενσώματη σχέση.

Συζητιέται επίσης η δυνατότητα διαμόρφωσης μιας εναλλακτικής, ενσώματης προσέγγισης στην ψυχολογία και την εκπαίδευση όπου το σώμα, το βίωμα και τα συστήματα αντίληψης-δράσης διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο.

¹ Διεύθυνση: Μάριος Α. Πουρκός, Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74 100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-53961, 77666, E-mail: pourkos@psy.soc.uoc.gr

² Διεύθυνση: Μανόλης Δαφέρμος, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74 100 Ρέθυμνο, Κρήτη, Τηλ.: 28310-77521, E-mail: mdafermo@psy.soc.uoc.gr

S19A

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΗΣ-ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Πουρκός Μ.Α.*

*Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστημίου Κρήτης*

Στις απαρχές διαμόρφωσης της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας το ζήτημα της ανάπτυξης και του ελέγχου του σώματος των παιδιών αποτελούσε ένα από τα βασικά της εμπειρικά και θεωρητικά αντικείμενα ενδιαφέροντος. Στη συνέχεια όμως, το ενδιαφέρον αυτό εξαντλήθηκε και για πολλά χρόνια κανείς δεν ασχολήθηκε με την προώθηση της γνώσης στο θέμα της κινητικής ανάπτυξης των παιδιών και κυρίως όσον αφορά το ρόλο που αυτή διαδραματίζει στην ανάπτυξη των ανώτερων ψυχολογικών λειτουργιών ή διαδικασιών. Μόνο κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες το ενδιαφέρον αυτό έχει αναζωπυρωθεί και αυτό οφείλεται στα επιτεύγματα της οικολογικής ψυχολογίας των James Gibson και Eleanor Gibson και στην ανακάλυψη του έργου του Ρώσου φυσιολόγου της κίνησης N. Bernstein που οδήγησε στην σύγχρονη ανάπτυξη της αλληλεπιδραστικής θεωρίας των δυναμικών συστημάτων.

Παράλληλα, κατά τα τελευταία χρόνια, το ζήτημα της ενσώματης και πλαισιοθετημένης γνώσης (embodied and situated knowledge) αποτελεί μια σημαντική κατεύθυνση, που προσελκύει το ενδιαφέρον των κοινωνικών επιστημόνων, τους προβληματίζει και τους οδηγεί στην επαναθεώρηση των ερευνητικών τους προσανατολισμών. Στο παρόν συμπόσιο τίθεται το ζήτημα των προοπτικών και εφαρμογών, που μπορούν να έχουν οι εν λόγω θεωρητικές προσεγγίσεις και τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα για τις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και για το μέλλον της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας γενικότερα.

Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζονται εν συντομία: (α) οι βασικές ιστορικές φάσεις ενδιαφέροντος των ερευνητών για το σώμα και την κινητική ανάπτυξη, (β) η αξιολόγησή τους, (γ) οι πιο σύγχρονες προσεγγίσεις και δεδομένα για το ρόλο του σώματος και της κίνησης στις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.

Υποστηρίζουμε ότι οι θέσεις της ενσώματης και πλαισιοθετημένης γνώσης μαζί με τις προσεγγίσεις της οικολογικής ψυχολογίας [με βασικές έννοιες τα συστήματα αντίληψης-δράσης και τις προσφερόμενες δυνατότητες (affordances)] και των δυναμικών συστημάτων δημιουργούν μια ενδιαφέρουσα βάση (σύνθεση) και προοπτική για τη μελέτη των διαδικασιών μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και για το μέλλον της Αναπτυξιακής Ψυχολογίας γενικότερα.

* Διεύθυνση: Μάριος Α. Πουρκός, Αναπληρωτής Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολή Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, 74 100 Ρέθυμνο, Κρήτη. Τηλ.: 28310-53961, 77666, E-mail: pourkos@psy.soc.uoc.gr

S19B

**Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ**

Ρήγα Β.*

Διδάσκουσα στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρουσιάσει τον ρόλο του σώματος στη μαθησιακή και αναπτυξιακή διαδικασία, έτσι όπως αντιμετωπίστηκε από το επίσημο ελληνικό κράτος. Ως επιστημονική μέθοδος έρευνας επιλέχτηκε η ανάλυση περιεχομένου όλων των νομοθετικών κειμένων που αφορούν στην προσχολική εκπαίδευση από το 1895, όταν ιδρύθηκαν τα πρώτα νηπιαγωγεία, μέχρι και σήμερα. Προκειμένου να συγκεντρωθούν τα απαραίτητα στοιχεία χρησιμοποιήθηκε η τεχνική συλλογής δεδομένων της παρατηρητικής κλείδας. Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι η προσφερόμενη αγωγή του σώματος ήταν ανάλογη των απαιτήσεων της κοινωνίας. Το σώμα χρησιμοποιήθηκε για την κυριαρχία των φυσικών τάσεων και ορμών των παιδιών, την πειθαρχία του πνεύματος, την υιοθέτηση καλών συνηθειών, την προώθηση της υγείας, την εξωτερίκευση του ψυχικού κόσμου και τη λύτρωση, αλλά και για την έκφραση των συναισθημάτων, τον σεβασμό των κανόνων και των αντιπάλων, την προσωπική διερεύνηση και τη θετική αυτοαντίληψη. Με τη δημιουργία του Νεοελληνικού Κράτους ποτέ η αγωγή του σώματος δεν τέθηκε ως βασικό στοιχείο της αγωγής και ανάπτυξης των παιδιών, όπως στην αρχαία Ελλάδα. Αυτό οφείλεται, από τη μία πλευρά, στους διαφορετικούς στόχους της εκπαίδευσης μέσα στην ιστορία με αποτέλεσμα τη χρήση του σώματος ως «μέσου» για την επίτευξη αυτών των στόχων και από την άλλη, στο φιλοσοφικό δυϊσμό γενεών φιλοσόφων οι οποίοι είχαν δώσει πρωταρχικό ρόλο στο πνεύμα.

* Διεύθυνση: Βασιλική Ρήγα, Διδάσκουσα στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Α.Τ.Ε.Ι. Αθήνας και στο Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Αθήνας, Τηλ.: 210-7220180 (οικία), 210-8224487 (γραφείο ΕΑΔΑΠ), 6932689303, E-mail: vassir@tutors.eap.gr

S19C

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ: ΤΟ ΣΩΜΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Αρώνη Α.*

M.sc., Υποψήφια Διδάκτωρ στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Διδάσκουσα στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τομέας Φυσικής Αγωγής

Με τη μαζική μετακίνηση των πληθυσμών και την εγκατάσταση οικονομικών και πολιτικών μεταναστών στις πλουσιότερες οικονομικά χώρες διαμορφώθηκαν νέα κοινωνικά δεδομένα που επηρεάζουν άμεσα τον εκπαιδευτικό χώρο και τις διαδικασίες ανάπτυξης των παιδιών. Η αύξηση του αριθμού των εθνοπολιτισμικά διαφορετικών μαθητών στις σχολικές τάξεις δημιουργεί την ανάγκη δημιουργίας εκπαιδευτικών διαδικασιών που στοχεύουν στην ανάπτυξη της αποδοχής της διαφορετικότητας, της κατοχύρωσης της ισότητας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων. Η Φυσική Αγωγή μέσα από διαμορφωμένες κινητικές δράσεις και τροποποιημένα προγράμματα άσκησης που δεν απαιτούν κοινό γλωσσικό ή πολιτισμικό υπόβαθρο μπορεί να προβάλλει και να προωθήσει την ιδέα της διαπολιτισμικότητας. Να αναπτύξει γνώσεις, στάσεις, δεξιότητες και αξίες που εδραιώνουν το σεβασμό και την αποδοχή της διαφορετικότητας ώστε να βελτιώσουν οι μαθητές τις διαπροσωπικές τους δεξιότητες για την αντιμετώπιση της ετερότητας στο σχολείο.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η παρουσίαση μιας μελέτης περίπτωσης που πραγματοποιήθηκε στο 2ο Ενιαίο Λύκειο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ελληνικού και αποτελεί μια παραδειγματική εκδοχή διαπολιτισμικής προσέγγισης του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής. Με το σώμα ως μέσο ή εργαλείο κι όχι μόνο ως σκοπό, αναπτύσσεται η αναγκαία πολύπλευρη παιδαγωγική προσέγγιση του μαθήματος, που μπορεί να συμβάλλει στην άρση των περιορισμών και των ανισοτήτων. Είκοσι εννέα μαθητές και μαθήτριες από οχτώ διαφορετικές χώρες αυτοσχέδιασαν κινητικά, πειραματίστηκαν και χρησιμοποίησαν το σώμα τους δημιουργώντας ένα χορευτικό κομμάτι hip hop, που πρόβαλλε την πολιτισμική ετερότητα, αλλά και εστίαζε στον παρόμοιο τρόπο με τον οποίο όλοι οι μαθητές ανεξάρτητα από τις όποιες διαφορές τους βιώνουν και εκφράζουν τα συναισθήματα χαράς και θλίψης.

* Διεύθυνση: Αγγελική Αρώνη, M.sc., Υποψήφια Διδάκτωρ στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Διδάσκουσα στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τομέας Φυσικής Αγωγής. Διεύθυνση: Δωδεκανήσου 112, Γλυφάδα, 16562, Αθήνα. Τηλ.: 210-6014228, 210-9646090, 6944414455, E-mail: gellyaroni@hotmail.com

S19D

ΤΟ ΣΩΜΑ ΩΣ ΜΕΣΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ/ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ: ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ

Γάλλος Ν.*

Εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής, Μεταπτυχιακός φοιτητής στο ΕΑΠ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τομέας Φυσικής Αγωγής

Το μάθημα της Φυσικής Αγωγής έχει την ιδιαιτερότητα να χρησιμοποιεί ως μέσο προσέγγισης των στόχων του το σώμα και να δομείται με βάση κινητικές δραστηριότητες. Η σύνθεση των κινητικών αυτών δραστηριοτήτων συνήθως ακολουθεί συγκεκριμένα πρότυπα, η σωματική τους έκφραση και έκφανση όμως φέρει τη σφραγίδα του Υποκειμένου, το οποίο δεν λειτουργεί ως απλός κομιστής αλλά ως δημιουργός ακόμη και όταν δεν το κάνει με συνειδητό τρόπο.

Η σωματική προσέγγιση στη Φυσική Αγωγή μπορεί να σημαίνει ανάπτυξη της εικόνας του σώματος, μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο για την προσέγγιση γνωστικών μαθησιακών στόχων, καθώς και ως βάση για την έκφραση, την επικοινωνία και τη γενικότερη ανάπτυξη των παιδιών. Με δεδομένο ότι η πρότυπη γλώσσα που χρησιμοποιεί ο σχολικός θεσμός δεν μπορεί αφενός να γίνει κατανοητή και αποδεκτή από όλα τα μέλη και αφετέρου να λειτουργήσει ως μέσο κοινής έκφρασης, το μάθημα της Φυσικής Αγωγής με την αξιοποίηση του κοινού κινητικού υπόβαθρου μπορεί να συμβάλλει στη διεύρυνση της συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία, στην κατανόηση και αποδοχή της πολλαπλής ετερογένειας των σχολικών τάξεων και την αλληλεπίδραση των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας με όρους ισοτιμίας.

Στην ανακοίνωση αυτή παρουσιάζουμε ένα σχέδιο εργασίας που δουλεύτηκε σε μια σχολική μονάδα της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα την «ξενιτιά» μέσα από το χορό, το τραγούδι και τη μουσική. Στόχος του εν λόγω εγχειρήματος ήταν να κατανοήσουν τα παιδιά τη διαχρονικότητα του φαινομένου, τον οικουμενικό χαρακτήρα των συναισθημάτων, την υποκειμενική και αντικειμενική κατάσταση του «άλλου» και μέσα από την κατανόηση να εκλάβουν τη διαφορά ως κάτι φυσικό, όμορφο και όχι απειλητικό. Επίσης, να μάθουν τα παιδιά να εκφράζονται μέσα από το τραγούδι και το χορό, να κατανοήσουν την εκφραστική και επικοινωνιακή τους δύναμη, ανεξάρτητα από τη χώρα προέλευσης, την τελετουργική τους υπόσταση, την κοινωνική τους διάσταση. Η βαρύτητα δόθηκε στη συλλογική διαπραγμάτευση εντός της οποίας ο καθένας ορίζει τα όρια της συμμετοχής του σύμφωνα με τις ιδιαίτερες του ανάγκες και δυνατότητες.

* Διεύθυνση: Νίκος Γάλλος, Εκπαιδευτικός Φυσικής Αγωγής, Μεταπτυχιακός φοιτητής στο ΕΑΠ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Τομέας Φυσικής Αγωγής, τηλ. 2106014228, E-mail: nicgall@sch.gr

Το ανθρώπινο σώμα αντιμετωπίζεται παραδοσιακά από τις κοινωνικές επιστήμες ως απόλυτη βιολογική ύλη, ως «σάρκα», η οποία δεν έχει απολύτως κανένα ενδιαφέρον για την κατανόηση του κοινωνικού και του τρόπου συγκρότησης και λειτουργίας των κοινωνικών σχέσεων. Σε αυτό το πλαίσιο και η μαθησιακή σχέση μεταξύ δασκάλου και μαθητή αντιμετωπίζεται μονοδιάστατα ως μια γνωστική διαδικασία η οποία εξαντλείται στην ανάλυση και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο γνώσεις, δεξιότητες και διαδικασίες, μέσα από ένα πολύπλοκο δίκτυο διανοητικών («πνευματικών») διαδικασιών συγκροτούν τη μαθησιακή σχέση. Το σώμα όμως είναι το μέσο διαμέσου του οποίου συντελείται η γνωστική αλληλόδραση μεταξύ παιδαγωγού και μαθητή. Ένα πειθήνιο σώμα το οποίο στη δυναμική του αλληλόδραση με τη διανοητική ικανότητα του μαθητή παράγει εν τέλει το υποκείμενο μαθητή. Αντιστοίχως για το δάσκαλο, το σώμα του επίσης αποτελεί ένα δυναμικό μέσο, διαμέσου του οποίου υλοποιείται ιστορικά η μαθησιακή σχέση. Το να αντιμετωπίζουμε τη διαδικασία της μάθησης αποκλειστικά και μόνο σε γνωστικό επίπεδο, σε επίπεδο διανοητικής ικανότητας του πνεύματος στο πλαίσιο του Καρτεσιανού δυισμού σημαίνει ότι αφήνουμε έξω από την ανάλυση μια σημαντική διάσταση του φαινομένου, αυτή της επικοινωνίας, συνύπαρξης και αλληλολοεπηρεασμού των σωμάτων τόσο του μαθητή όσο και του δασκάλου. Στο πλαίσιο μιας φαινομενολογικής ανάλυσης θα πρέπει να εστιάσουμε σε μια ανάλυση των βιωμένων σχέσεων μεταξύ τους στις οποίες η σωματοποίηση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Η εκπαίδευση του πνεύματος συντελείται παράλληλα με την εκπαίδευση των σωμάτων, τα οποία όπως και το πνεύμα δεν παραμένουν στατικά (βιολογικά), αλλά ωριμάζουν δυναμικά αναπαράγοντας και υλοποιώντας τις εκάστοτε κυρίαρχες σχέσεις και επιταγές. Το σώμα του μαθητή σε διαρκή δυναμική αλληλεπίδραση με το σώμα του παιδαγωγού παράγει εν τέλει τη μαθησιακή σχέση. Η εστίαση στη μία όψη του φαινομένου (διανοητική ικανότητα), στερεί την ανάλυση από μια ενδογενή της διάσταση που σχετίζεται με την επαφή μεταξύ δύο ή περισσότερων ενσώματων υποκειμένων. Τα κοινωνικά υποκείμενα, δεν δρουν απλώς ως ορθολογικά και γνωστικά, αλλά πρωτίστως ως φορείς βιολογικο-κοινωνικών σωμάτων τα οποία αναπαράγουν ταυτόχρονα τη βιολογική φυσική τους βάση και την κοινωνική επιθυμία και δράση.

* Διεύθυνση: Γιώργος Αλεξιάς, Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Τηλ.: 210-9599830, 6932173074, E-mail: galexias@panteion.gr